

EGYETÉRTÉS

KOSSUTH FERENCZ

EÖTVÖS KÁROLY

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, IV. VÁRMEGYE-UTCA 11.

KIADÓHIVATAL. BUDAPEST, IV. VÁRMEGYE-UTCA 11.

Mai számunk főbb közleménye: Veszélyek: Gondolatok a fizetésrendezések alkalmából.

Gondolatok a fizetésrendezések alkalmából.

Szerintem nagy igazságot mondott Heltai előadó, midőn azt mondta, hogy az államvasuti alkalmazottak helyzetük javítását nemcsak az illetményszabályzat fizetési tételeinek felmérésében keresik...

Kétségtelenül igaz az, hogy az államvasuti alkalmazottak fizetési osztályba való sorozásával már régóta nagy bajok vannak. A hivatalnokok zöme a legjobb minőségű és legbiztosabb szolgáltatást mellett megkezdte a V. és IV. fizetési osztályban...

Tökéletesen igaza van ezekben Heltainak s ő csakugyan rátette ujját a sebre; ezen kell segíteni és ha ez megtörténik, az államvasutak alkalmazottai meg lesznek elégedve s ily lelki állapotban fogják teljesíteni a hivatásukat...

látásukkal nem egészítenék ki, akkor a vasuti szolgálat nagyon rosszul menne.

Midőn az állami tisztviselők fizetésrendezése szóba került a múlt év elején, még a Széll-kormány idejében, ráirányítottam a pénzügyi bizottságnak a kormány figyelmét arra, hogy a vasutasokat mellőzni nem lehet...

Most, midőn végre a vasutasok fizetésrendezésén is tulesik az ország, nagyon kívánatos lenne, hogy megérleljék az az elhatározás, hogy hosszú ideig a hivatalnokok és alkalmazottak száma ne szaporítsák semmi ténnyel...

A hivatalnokok és alkalmazottak számában mindenütt túltengés van, még pedig nagy túltengés.

Ritka tér az, amelyben a meglévő személyzetnek legalább is egy harmadrésze ne lenne felesleges.

Ha ettől a 33 százaléktól meg tudna szabadulni az állam, a szolgálattevők helyzetét még fokozottabban is lehetne javítani, tegyük fel 10 százalékkal s az állam mégis 23 százalékot takarítana meg.

A külföldi viszonyokhoz szokott ember elcsodálkozik az itt szokásos hivatalos órák felett.

A munkavégzésre szánt idő határozatlan elégtelen; arra sem elég, hogy egy közepesreleg szorgalmas ember tevékenységét kellőképpen igénybe vegye.

De a hivatalnokokra és alkalmazottakra is rossz hatással van az, hogy egész délutánjuk szabad és így sokan kísértésbe esnek arra, hogy anyagilag és szellemileg káros időtöltéseket keressenek.

Hasonlíthatatlanul jobb lenne a hosszabb és szorgalmasabb munka s az ezzel járó jobb fizetés.

Ha az ember bármely közszolgálati ág részleteit vizsgálja, a bürokrácia túltengésének oly jeleit látja, amelynek megdöbbentik azt, aki arra is gondol, hogy miből fizesse az állam a folyvást nagybodó költségeket?

Világosan áll előttünk a segítség-lehetősége és módja, ami nem más, mint az, hogy a különböző állások minőségéhez mért fontosságú ügyeknek végleges elintézési jogával ruháztassék fel az illető közegek, anélkül, hogy minden csekélységnek át kelljen menni egy egész szeries fórumon, idő, munka, papíros, s az ország pénze pazarlásával.

gondol, hogy miből fizesse az állam a folyvást nagybodó költségeket?

Világosan áll előttünk a segítség-lehetősége és módja, ami nem más, mint az, hogy a különböző állások minőségéhez mért fontosságú ügyeknek végleges elintézési jogával ruháztassék fel az illető közegek, anélkül, hogy minden csekélységnek át kelljen menni egy egész szeries fórumon, idő, munka, papíros, s az ország pénze pazarlásával.

Oly tisztviselő, aki szigorú felelősség mellett, véglegesen határozhatja bizonyos megállapított nemű ügyek felett, ez ügyeket jobban is végezni; mert az a tudat, hogy ő végleg intézkedhetik, s hogy ezen intézkedéseért felelősség jár, növelni az illető öngerjesztet s az ügyek hasonlólatlan gyorsabban, olcsóbban és meggyőződésem szerint alaposabban végeztetnének el, mint midőn az ügyes hivatalnok azon igyekszik, hogy a felelősséget másra tolja a munkával együtt.

Nálunk az ellenkező elv érvényesül még az államvasutaknál is, (a mely példát azért hozom fel, mert éppen most a vasutasokról van szó).

Az államvasutak előökigazgatója miniszteri tanácsos, tehát kormányhivatalnok; és miniszteri tanácsosok az igazgatók is mind. Ha kétes is az államvasuti alkalmazottaknak államhivatalnok minőségű, de annyi bizonyos, hogy az állam nevezi ki és fizeti őket, s az állam rendelkezik velök, tehát, ha nem bízik meg bennök, elbocsáthatja őket. Szóval az egész államvasuti személyzet az államtól függ, épp úgy, mint a kereskedelmi minisztérium bármely bensei hivatalnok.

Azért mégis a mai napig lehetetlennek bizonyult annak az abszurd anomáliának a kiküszöbölése, hogy az államvasutak mindenben és folyvást a minisztériumhoz legyenek kötelesek felterjesztést tenni, még a vasuti igazgatásához és vezetéséhez legszorosabban tartozó ügyekben is; és gyakran megtörténik az, hogy a minisztériumban egy alárendelt hivatalnok, esetleg egy kezdő fogalmazó szerkeszti a felsőbbség által előadott iratot, mely palézt tör a hosszú tapasztalattal bíró előökigazgató és miniszteri tanácsos javaslatai felett... még pedig szükségserűleg nem mindig helyesen, mert nem mindig áll a minisztérium élen egy kiváló szakember, aki

maga lenne képes magának véleményét alkotni és mert nálunk divat, a szakértelmet lekicsinyelni és lenézni.

Már pedig: vagy megbízható az a miniszteri tanácsos, akire óriási nemzeti vagyon és nemzeti érdek van bízva, vagy nem megbízható; ha nem lenne megbízható, mozdítassék el, de ha megbízható, ne nehezteljen meg minden mozdulatát, minden tevékenységét a vasuti igazgatásnak azzal, hogy egy nehéz, idomtalan és okatlan czölököt akasztanak a nyakába és minden elhatározásának át kelljen zúrodni a hivatalos filterek egész sorozatán, ahol sokszor fennakad, ami jó és leszűrődik, ami rossz!

A vasuti igazgatásra vonatkozó pelda csak egy az ezer közül. Eljött az ideje annak, hogy ilyen káros túltengéseken minden egyes miniszter a maga hatáskörében segítsen, mert annyi bizonyos, hogy egy teljesen elhibázott, az osztály bürokráciára mintázott rendszer továbbfejlesztésével és folytonos fokozásával abba kell hagynunk.

E folytonos továbbfejlesztés és fokozás az államháztartás költségeit folyvást növeli; mert az élet fejlődése folyvást új és bonyolult ügyeket teremt.

Ha azt keressük, a miről a francia mondja, hogy „qui gardera le garaien”, akkor a felülbírók láncolata kifogyhatatlan! „Ki örököl az ör felett?” a felelősség tudata! s a felelősség elvének szigorú alkalmazása; ez az elv örököl az ör felett, s egyuttal erkölcsileg felemeli, mert a felelős közegek megszűnik egy alárendelt kerék lenni egy óriási gépezetben és gondolkodni és intézkedni emberrel lesz, a ki ember-voltát érzi!

Kossuth Ferencz.

Komoly feladatok.

Egy közel száz, nagy negyedrétoldalas füzetet osztottak ki a képviselőház pénzügyi bizottságának tagjai közt s ez a füzet a legnagyobb mértékben alkalmas arra, hogy mindazok komolyan foglalkozzanak vele, a kik közgazdasági életünk fejlesztésében részt vesznek. A kormány, illetőleg a kereskedelmiügyi miniszter iparfejlesztési programja ez, a melyben részletesen kifejté, miképpen hajtható és miképpen szándékozik a hazai ipar fejlesztését és a többi közgazdasági ágakkal összehangba hozni.

Azzal ma már mindenki tisztában van, hogy teljesen egyoldalú gazdasági életünk-

kel, mely nemzeti vagyonsodásunk lassu emelkedésének legfőbb oka, szaktanunk kell, hogy a külföld számára való ősi nyers-termelési rendszerrel, ha eddig nem boldogulhatunk, a rohamos fokozódó világ verseny mellett ezután még kevésbé boldogulhatunk, hogy tehát ha gazdaságilag teljesen tönkremenni nem akarunk, arra kell törekednünk, hogy nyersterményeinket itthon fel is dolgozhasunk s a kész termékekkel magunk is kiálthassunk a világpiacra, sőt magunknak is helyet követelhesünk az általános versenyben.

Az iránt sincs kétség, hogy ebben a gazdaság-átalakulásban mint vezetőnek, a kormány-nak kell elől haladnia. Ez tartozó kötelessége. Feladata megjelölni a haladás irányát s megadni hozzá a szükséges eszközöket egyelőre addig, a míg a kezdet nehézségein átesünk, az átalakulás annyira végement, hogy a további fejlődés saját erejükből folytatódhatik.

Nem egyszer emeltük fel sürgető szavunkat, hogy a kormány ezirányban végre cselekedjék s c serkentés eredménye, hogy jme, a hazai ipar fokozottabb mértékben való fejlesztésére elhatározó lépést tettek.

Hogy miképpen szándékozik a kereskedelmi miniszter ezt az életbe vágó nagy feladatot megoldani, arról kívánta a szóban levő programban az országot tájékoztatni. Az ügy nagy fontosságú illető figyelemmel olvastuk át és tanulmányoztuk ezt a programot s megvalljuk őszintén: jó és cél-szerű eszmét is találunk benne nem egyet, amely annak egyik-másik gyenge oldala mellett is határozottan a komoly és céltudatos törekvés jellegét adja. Mi, a kik szemben állunk a kormányval és ellenőrző kötelességünknek fogva nem egyszer monduk tényeiről kritikát, de szívesen elismerjük, le nem kicsinyeljük, ha becsületes dolgot cselekszük.

Ez az emlékirat pedig (Szerényi tanácsos érdemes műve) becsületes dolog. Alkalmomatán a program gyenge oldalaira és hibáira ugyanezzel az őszinteséggel fogunk rámutatni, azokat egyenkint és bonczkés alá vesszük. Éppen ezért most részletekbe nem bocsátkozva, csak általánosságban konstataljuk, különösen az az arány nem elégít ki bennünket, a mely szerint a kormány az iparfejlesztésre szánt eszközöket a már meglévő, de fejlesztendő és amaz iparágak közt kívánja felosztani, amelyeket nálunk még csak ezután kell meghonosítani. Ugy véljük, hogy ez az utóbbi czéla szánt eszközökkel vajmi kevés olyan új iparágat fogunk meghonosíthatni, amelynek nálunk különben a virágzásra meg volna a kellő talaja.

Es minden kijáró dicserő daczára is végeredményben meg kell mondanunk,

Az Egyetértés tárczaja.

Versek.

Az Egyetértés eredeti tárczaja.

Megöregszünk, ócsorem!

Illan a nap, mint az álom, Fut az idő sebesen, Barázdát hagy maga után... Megöregszünk, ócsorem!

Egy-egy bokrot a szivemből Minden óra kiszakaszt, Fölseréli sárga őszszel A viruló szép tavaszt.

Érzem, érzem az időnek Virágtépő zord kezét, Látom is már ereszkedni Havat hintő fellegét.

Úgy megcsap a sir fuvalma Lemelő nap alkonyán! Olyan busan, panaszosan Énekel a csalogány!

Hej, mikor még nem éreztük, Hogy az idő hogy rohan! Mért nem álltuk el az útját Ölelkezve, boldogan!

Letört álmok. Hogy a rózsát újra nyílni látom: Eszembe jut sok letört álomom. Mindenüknek rózsá a fejfája... De sok titkos könyvem is hull rája!

Pósa Lajosné.

Kossuth Lajos iratai.

Az Egyetértés eredeti tárczaja - Irta: Szatmári Mór.

Ma jelent meg Kossuth Lajos iratainak tizedik kötete. Amig a nagy budosó élt, azzal a csodás munkaerővel, mely ennek a tineményes nagy embernek egész életén át egyik jellemvonása volt, maga rendezte saját alá iratait. Az öt első kötetet mind sajátkezűleg írta meg. Halála után Helly Ignác vette át a nagy feladatot, majd mikor Kossuth palatinusa is kidőlt, Kossuth Ferencz folytatta a tya műveinek kiadását az Athenaeum után. Forró fűn kegyelet és lobogó hazaszeretet lénségek érzései vezetik Kossuth Ferenczet akkor, mikor az atyjának szellemi örökségét átadja nemzetének.

A ma megjelent tizedik kötetben rövid előszót írt. A többi közt ezeket mondja: „Kossuth Lajos irataiból a tizedik kötetet adom át az olvasó közönségnek. Készen van az anyag a két következő kötetre is. Elkészítém, mert az emberi élet az isten kezében van; Kossuth Lajos iratainak összegyűjtése pedig, mint egy szent kötelesség áll előttem; legyen együtt az egész kincs, mielőtt én is megyek.”

Bizony nagy kincs ez! Tíz vaskos kötet már az, ami eddig megjelent Kossuth Lajos irataiból. Egész könyvtár! Egy óriási lángelmének irodalmi munkássága!

Forgatom a könyv lapjait, olvasom Kossuth irásait. Szent isten! Mennyi tudás! Mennyi bölcsesség! Milyen mélyisége a kristálytisza magyar hazafiságnak! Milyen lobogó szenvedelmé a fajszeretetének! Micsoda bámulatos előrelátása a jövendő eseményeknek! Micsoda mélyeségek logikai ereje a dolgok bírálásába bocsátkozó lángelmének!

Husz esztendeje elmúlt már annak, hogy Kossuth Lajos a most megjelent kötet tartalmának első részét megírta. Abból az alkalmából, hogy elete nyolczvanadik éve betöltése alkalmából, mint ő mondja: „megyei

és városi törvényhatóságok kegyes megemlékezésével, s jó kívánságuk kijelentésével tisztelték meg ősz fejét.”

Es az, amit Kossuth husz esztendővel ez-eltől írt a vármegyék intézményéről, mind aránytartság fénnyességével sugárzik ma is. De talán meg inkább, mint husz esztendővel ez-eltől. Hiszen a kormányzati rendszer azóta is a megkezdett csapáson halad — a vármegyey intézmény autonóm hatáskörének nullifikálásá terén.

A törvényhatóságok üdvözölő leveleire írt válaszaiiban, melyek mindmégannyi nagy-szerű értekezések, Kossuth két eszmekörében mozog. Az egyik annak bebizonyítása, hogy a vármegyey szerkezet úgy, a mint most fennáll, többé nem intézményes önkormányzat, nem védbástyája az alkotmányosságának, egyuttal bizonyítása annak, hogy a maiparlamen-taris rendszerrel s tökéletesen meg-férne a törvényhatóságok oly autonómia hatásköre, mely életet adhatna a petyhüdő nemzeti közszellemnek s rugója lehetne a nagy nemzeti törekvésnek. A másik eszme-kör, melyben Kossuth mozog, az a föltételek, hogy a magyar nemzet, ünnepeitől s bensei kegyelettel hódolván az ő szellemének, arról tesz tanúságot, hogy az ő politikai hitvallását megértette s a függetlenség eszme átjárta nemzet a közvéleményét.

„Meg lesznek öríve — írja 1889 évi december 10-én Kende Péter ungi alispánhoz intézett terjedelmes válaszában — ezek az emlékek nemzetem számára; még jövendő idő, midőn jó lesz felfrissíteni annak emlékeztét, hogy miként ítélt gyászos bukása daczára Magyarország függetlenségének kérdése felől a népek közvéleménye, melyben istenítélet nyilatkozik.” — De ezeknél is becsesebbnek tartom én az elvi jelentőségű kegyelet azon plebiszitumát, melynek nyilvánítására az én 80-ik életévem a hazában alkalmul vétett. Ebben a cselekvésre hivatott nemzet közérzete szól; pedig midőn ez nem törekény föllobbanás, hanem az örök jog sugallatának a kirihathatlan nemzeti aspirációknak kinyilatkoztatása, akkor az már kezdődő történelem — „den

grossen Geschichten schreiben ihre Geister voran, und in dem Heute wandelt schon das Morgen.” (Schiller).

Mélyeség hazafi-aggódás töltötte el Kossuth lelkét a vármegyey intézmény hatáskörének rendszeres megcsontítása miatt. Ez a mélyeség aggodalom ösztönözte arra, hogy intse nemzetét a fenyegető veszedelmekre. Szeretne azél lenni, hogy a hazafiság tűzköveiből a szunnyadó erélynek legalább egy szikráját kinagassa, hogy azokban, kikben meg van a tehetség, ébredjen föl az akarat. Mert attól fél, hogy a veszedelmes kör-jel, amit tapasztal, apathiává mérgesedik.

Bizony nagyon alkalomszerű ennek a könyvnek megjelenése most is. Olyan aktuális minden száva. Jó lesz, ha a vármegyey és városi törvényhatóságok ura, meg ura átváltsák a nagy hazafinak hozzájuk intézett intelmét és tanításait. Vegyék szívökre, vessék elmöjükbe a szent igéket. Örökönk élő igazság szól azokból!

Nem róstellte Kossuth Lajos még azt a vesződséget sem, ami járt azzal, hogy valóságos kimitatást írt a törvényhatóságok hozzá intézett üdvözölő leveleiről. Mert be akarta bizonyítani, hogy az üdvözölő leveleken megnyilatkozó nemzeti érzés valóságos plebiszitum jellegével bírt a függetlenség politiká e mellett. „A magyar haza függetlenségének feladása egy gyarló percznek a történelem logikájába ütköző oly gyarló műve volt, melyet a magyar nemzet allandóan nem tekint, ezérvés történelme eredményeül el nem fogad.”

A törvényhatósági joggal felruházott huszötöt város közül csak nyolcz nem vett részt a Kossuth iránt való kegyeletos érzelmek nyilvánításában 1889-ban. Ezek: Pozsony, Selmecz, Temesvár, Versecz, Ujvidék, Zombor, Pancsova.

A szorosabb értelemben vett Magyarország 47 vármegyéje közül 32 küldött neki üdvözölő iratot; az erdélyi részekből két város és hat megye járult eléje hazafias kegyelettel.

A kötet 1888-tól 1894-ig tartalmaz Kossuth

Lajostól leveleket és különféle irodalm munkákat.

Az utolsó levél, mely Helly Ignác-hoz van intézve, 1894. febr. 17-én kelt. Halála előtt egy hónappal.

Még friss emlékezetemben vannak az akkori idők politikai eseményei. Benne voltunk a nagy egyházpolitikai harcok tüzeiben. A szabadelvűség ütközött össze a reakcionárius fellöngésökkel és törekvésekkel. Hogy ebből a küzdelemből a szabadelvűség kerül ki diadalal a magyar parlamentben, jórészt Kossuth Lajosnak köszönhető. Az ő szozata döntötte el a függetlenségi párt magatartását. Kossuth határozottan elítelte azokat, a kik azt hirdették, hogy kormánybuktatás czéljából az egyházpolitikai reformjavaslatok, nevezetesen a kötelező polgári házasság ellen kell szavaznia az ellenzéknek.

Hanyatló erővel, betegesen írta Kossuth az utolsó levelet, melyből ragyogó fénnyességgel sugárzik ki az ő nagy bölcsesége, nagy államférfini karaktere és mélyeség igazság-szeretete.

„Reménylen, nemcsak nem kívánja, — így kezdi levelet — de nem is óhajtja, hogy én, az erejéből kimerített, nagyon lassan lábbadozó s még mindig szenvedő öreg ember belekeveredjen a pártviszályokba, melyek Magyarországon már valóban nagyon is különös alakot öltenek.”

Kifejté ebben a levelében, hogy a függetlenségi pártnak ragaszkodnia kell a szabadelvűséghez, s a szabadelvű intézmények rovasára kormánybuktatásba sem szabad bele-mennie. „Azokat a dajkákat az irja — kik a fűrdövízzel a gyermeket is kiontki, ma is mint tavaly és mindig oda kívánom, a hot a bors terem.” Es ugy végi: En azt a gyermeket dacznál rosszabbul tartanám, ha az önk pártja a kormány hibáit azzal bosznulná meg, hogy e nemzetet a házassági reformjavaslatok érvénybejuttatásól fosztana meg.”

Frissen emlékszem még arra a roppant hatásra, mit ez a levél keltett. A szabadelvűség hívei lelkes örömmel fogadták az apostoli szózatot, azok pedig, kik a füg-

